

162/2 LAKSELVA, MISVÆR (Vassdragsnr. 162.7Z)

<u>Fylke(r):</u>	Nordland
<u>Kommune(r):</u>	Skjerstad, Beiarn, Saltdal
<u>Kartblad N50:</u>	2028 I, 2029 II
<u>Nedbørfelt:</u>	186,8 km ²
<u>Toppunkt-utløpspunkt:</u>	836 - 0 moh.
<u>Skoggrense:</u>	
<u>Marin grense:</u>	Ca. 115 moh.
<u>Naturgeografisk region:</u>	43a: Nordlands maritime bjørk- og furuskogregion, underregion; Saltdal-Sørfold-området
<u>Landskapsregion:</u>	32: Fjordbygdene i Nordland og Troms
<u>Urørt natur:</u>	>5 km: 8 %, 3-5 km: 15 %, 1-3 km: 29 %
<u>SP-kategori/-gruppe:</u>	II/9
<u>Verneplanstatus:</u>	Vurdert i VP IV
<u>Nasjonale laksevassdrag:</u>	-

Generell beskrivelse

Vassdraget renner mot nord med utløp ved Misvær innerst i Misvær fjorden.

Klimaet er kjølig oseanisk. Årsnedbøren ligger mellom 1000 og 1200 mm. Beregnet spesifikk avrenning er 35,73 l/s/km² og middeltilsiget 6,67 m³/s.

Vassdraget har sitt utspring i Midtre Oksvatnet (0,3 km²) lengst i sør. Herfra renner hovedelva via Store Oksvatnet (0,9 km²) og ned Djupdalen. Her ligger det lange og smale Langvatnet som også mottar elva fra Gåsvatnet. Gåsvatnet er feltets største vann med et areal på i overkant av 2,5 km². Hovedelva som nå heter Gåsvasselva og senere Sjørdalselva, følger den frodige Sjørdalen. Etter samløp med Østerdalselva, som drenerer de østligste delene av feltet, dreier Sjørdalselva mot vest. Via et myrlendt, flatt område der elva meandrerer, ender den opp i Kykkelvatnet (0,8 km²). Før utløp i vannet renner den sammen med Tverrbrennelva, som drenerer de vestlige områdene. Denne greinen er rik på både små og store ferskvannslokaliteter og drenerer betydelige arealer over tregrensen. Lille Gåsvatnet, Smågåsvatnene og Tverbrennevatnet, alle med areal på i underkant av 1 km² er her de største vannene i et sinnrikt ferskvannssystem. Fra Kykkelvatnet renner hovedelva (Brekkelva) i et åpent, til dels kulturpreget landskap til det nesten sirkelrunde Skardsvatnet. Herfra har Lakselva et fall på 162 m over en strekning på ca. 5 km til utløp ved Misvær. Kvitberget, sør- sørøst i feltet, er høyeste punkt.

Nedre deler av vassdraget går gjennom tettstedet Misvær, men ulik bebyggelse på hver side av elva. Deler av arealene på østsiden er jordbruksområder, dels oppdyrket, beitet og dels gjengroende.

De tekniske inngrepene er relativt omfattende. Det er et stort massetak nær sjøen rett vest for Misvær sentrum. Strandområdet skjemmes av kjørespor. Det er utført forbygningsarbeider i elva. Det er lagt hovedvannledning der pumpeledningen for kloakk krysser elva.

Oppover dalen er inngrepene mindre, her er spredt bebyggelse og en del jordbruk. Det går vei opp til nordenden av Kykkelvatnet, hvor den deler seg. Den ene veien går over Beiarfjellet til Beiarn, og den andre et stykke oppover Sjørdalen før den krysser over fjellet til Rognan. Det går også kraftledninger parallelt med veiene.

Gåsvatnan landskapsvernområde er opprettet for å bevare et egenartet og vakkert naturlandskap med stort biologisk og geologisk mangfold samt kulturminner.

Loddvatnet er naturreservat for våtmarksfugler.

Lakselva er et naturlig næringsrikt vassdrag, og får i tillegg tilførsel fra landbruket langs elva.

Vannkvaliteten karakteriseres som god; med unntak av noen enkeltmålinger av nitrogen og fosfor, klassifiseres vannkvaliteten som god for parameterene pH, turbiditet, kjemisk oksygenforbruk, nitrogen og fosfor.

Geologisk mangfold

Dominerende bergarter i området er glimmerskifer og granatglimmerskifer, som går som bånd midt gjennom og på vestsiden av feltet. Granitt finnes i de nordøstlige delene av feltet, samt nordøst for Store Gåsvatnet. Her ligger også små områder med gabbro og dioritt. Gabbro finnes også fra Skardvatnet og nordover mot Misvær.

Løsmassedekningen er sparsom, bortsett fra dalføret som har morenedekke og elv-/breelvavsetninger. Brerandavsetninger med godt markerte sidemorener, bestemmer utbredelsen av en brearm i Misværdalen i Preboreal tid. Det ligger terrasser (Høgmoen) av sand/grus i området (elv-/breelvavsetninger) etter tidligere deltadannelser. Elveløpet er i hovedsak samlet, men med en del banker; midtbanker og innersvingsbanker. Nedre del av løpet meandrerer, og nær utløpet er det munningsbanker.

Lakselva inneholder geofaglige formelementer av historisk såvel som resent prosessgeomorfologisk interesse. I Sördalen og Misværdalen er det godt utviklede fluviale akkumulasjonssystemer, som elvesletter, deltaer og deltasletter. Tre akkumulasjonsnivåer ved munningen av Misvær fjorden gir grunnlag for å sette utviklingen inn i en kronologisk sammenheng. I gitte kalksoner er det utviklet karakteristiske karstformer. Stedvis er det utviklet små jettegryter i den fyllittiske berggrunnen. Resent forvitring er en betydelig materialkilde langs vassdragets sørligste partier. Vassdraget er godt egnet for forsknings- og undervisningsformål.

*Stor verneverdi ****

Biologisk mangfold

Sammenlignet med andre lokaliteter i Saltfjell-Svartisenområdet er artsmangfoldet av plankton- og littoralcreps forholdsvis stort. Tettheten av bunndyr er relativt stor og enkelte sentrale insektgrupper har høye artsantall. Laks og sjørret kan gå ca. 11 km opp i vassdraget. Det var i dette vassdraget lakseparasitten Gyrodactylus salaris først ble oppdaget i Norge. Elva ble i 1990 rotenonbehandlet for å utrydde parasitten, og friskmeldt og åpnet for fiske i 1995. Et variert utvalg av innsjøtyper har for det meste store ørretbestander, hvorav flere med usedvanlig god kvalitet. Ved elveutløpet er det også forekomster av sjørøye.

Vassdraget er variert både med hensyn til arter og naturtyper. Her finnes rike til ekstremrike bakkemyrkompleks og våtmarker som er gode biotoper for fugl. Produktiviteten varierer mye, men de middels produktive vegetasjonstypene dominerer. Størrelsen og en variert berggrunn resulterer i stor regional representativitet. Nedre del av Lakselva har stort biologisk mangfold. På Øyran, deltaområdet ved utløpet i fjorden, er kalkrike strandenger, brakkvannslommer og et gruntvannsområde. Ca. 1,5 km oppover i elveløpet ligger et elvegjel i kalkrik berggrunn.

Nedbørfeltet har en viktig funksjon som raste- og venteplass for gressender og vadere under trekk. Det har også stor verdi som typeområde for regionen. Både elvestrekninger, sjøer, tjern og myrområder er representert i de lavere deler. Deltaområdet ved utløpet i sjøen har verdi som furasjeringsområde for en rekke arter. Her er registrert et høyt antall ærfugl, tjeld, rødstilk og måker. I fjellet har et stort upåvirket våtmarksområde med Smågåsvatnet som sentrum en interessant hekkefauna.

Av rødlistede arter er det registrert jerv, gaupe, oter, kongeørn, sangsvale, stjertand, skjeand, smålom, storlom, sjørre, trane, bergand, havelle samt planten lappmarihand.

*Stor verneverdi ****

Landskapsbilde

Det er de rolige, ubrutte linjene som dominerer landskapet i Lakselva. Vi finner både urørte fjellområder med fine fjellvatn og levende jordbruksbygder innafor nedslagsfeltet. Landskapet byr ikke på den store dramatikken, men det er heller ikke typisk for landskapet i dette området.

Framtredende landskapselementer er elvedeltaet ved innløpet til Kykkelvatn, Fossejuvet ved Kåsmo og Beiarfjellet.

*Stor verneverdi ****

Friluftsliv

Lakselva er svært viktig for friluftslivet i området, både lokalt og regionalt. Vassdraget har både laksefiske og innlandsfiske. Vassdraget er også en sentral innfallsport til verneområdene på Saltfjellet, og Beiarfjellet er et svært viktig område for befolkningen i sentrale deler av Salten for turer sommer og vinter. Området er blant annet tilgjengelig med rutebuss.

*Meget stor verdi *****

Kulturmiljø

Misværdalen er rik på norske og samiske funn og kulturminner fra jernalder og middelalder. Blant annet finnes det fem gravhauger på Misvær, skattefunn av sølv fra vikingtid/tidlig middelalder er gjort på Skar og et rikt og interessant boplassmateriale fra samme tidsrom, trolig samisk, er funnet på Vestvatnet. I nærheten er det også en samisk offerplass. På mange av gårdene finnes det gravplasser i ur, noe som er en utbredt samisk gravskikk. Skjerstadfjorden hadde inntil 1600-tallet en kystsamisk befolkning. Fra 1600-1700-tallet dannes en samisk markebygd bosetting. I Misværmarka finnes en rekke opprinnelig samiske rydningsplasser fra 1700-tallet og senere. Gammer, teltplasser, samle-plasser for rein og andre minner etter reindrift finnes. Først og fremst ble området brukt som sommerbeite for rein fra svensk side. På 1900-tallet opphørte de omfattende flyttingene over riksgrensen.

I Misværdalen er det bevart uvanlig mye tradisjonell gårdsbebyggelse fra 1700- og 1800-tallet. Særlig verdifulle er husene og tunene på Misvær, Mohus, Karbøl og Skard. I Mølnelva ved Oppegård står det tre restaurerte kverner. Flere av de samiske plassene ble senere brukt som geitesettrer. Utmarksbruk har etterlatt seg utslåtter, høyløer og tjæremilebåner, dessuten tufter etter gammer brukt i forbindelse med favnevedhogst og tjærebrenning.

Det er svært store kulturminneinteresser langs vassdraget. Området er rikt på varierte kulturminner som viser norske og samiske tilpasninger over et meget langt tidsrom. De har stort kunnskapspotensial i lokal og regional sammenheng. De samiske kulturminnene er av spesielt stor verdi, og har interesse på tvers av landegrensene. Kulturminner og kulturlandskap har store opplevelsesverdier. De mange godt bevarte gamle bygningsmiljøene på gårdene er av stor kulturhistorisk verdi.

*Meget stor verneverdi *****

Samiske interesser

Innenfor nedbørfeltet til Lakselva er det viktige samiske interesser knyttet til kulturmiljøer, kulturminner og landskap. Det finns overlappende samiske kulturmiljø fra forskjellige grupper og tidsepoker med et mangfold av kulturminner med stor tidsdybde. Området har i dag reindriftsamisk bruk og markesamisk bosetning. Dagens reindrift driver helårsdrift i regionen. Området fremstår som et viktig historisk dokument som forteller om bosetning og økonomisk tilpasning. Det pitesamiske kulturmiljøet omfatter stort sett de øvre deler av vassdraget ovenfor Vestvatnet. Pitesamene som slo seg ned i Misværmarka på 1600/1700-tallet, drev jordbruk i kombinasjon med utmarksnæringer som vedhogst og tjæremilebrenning. Veden ble fløtet på elva fra Sjørdalen og ned til Kykkelvatnet. Rester etter fløtningsvirksomheten er viktige samiske kulturminner. Andre kulturminner er fangstgroper, tufter, rydningsplasser og gravplasser i steinurer.

*Stor verdi ****

Landbruk

Jord- og skogbruk

Nedbørfeltet omfatter ca. 45 200 daa produktivt skogareal og ca. 3 700 daa dyrket mark. Det er aktivt jordbruk stedvis langs hele vassdraget. Omtrent 30 gårdsbruk i aktiv drift ligger i nedslagfeltet. Driftsformen er særlig geit- og sauehold, og en del bruk med melkeproduksjon. Det er stedvis plantefelter langs vassdraget. Det er drivbar skog langs mesteparten av vassdraget. Dette er hovedsaklig bjørk, men også noe granskog. De senere år har det vært en del avvirking og utnyttelse av gamle granplantefelt i området. Det er flere traktorveier i liene både på øst- og vestsiden av vassdraget.

Det er noen få hytter langs vassdragets nedslagsfelt. Det er aktuelt med minikraftverk flere steder i vassdraget.

*Stor verdi ****

Reindrift

Vassdraget ligger i sin helhet innenfor Saltfjellet reinbeitedistrikt, som har 7 driftsenheter og 20 reieneiere. Distriktet har gode sommerbeiter, mens lavbeiter er begrensende faktor for distriktet. Den østlige delen av vassdragets nedre del berører et viktig lavbeiteområde mellom Misvær fjorden og Skjerstadvfjorden. I år med mye snø og vanskelige forhold i distriktets tradisjonelle kalvingsland, brukes vassdragets nedbørfelt som vårbeite, og har derfor en særverdi i forhold til dette. Området brukes også om høsten. Det er viktige drivingsleier på tvers av elveløpet flere steder i vassdraget.

*Stor verdi ****